

ANTON KLODIČ vitez SABLADOSKI 1836-1914 (ob 80-letnici smrti)

Slavica PAVLIČ

prof., ravnateljica SŠM v pokoju, 61113 Ljubljana, Hubadova 4, SLO
prof., direttore a riposo, Museo scolastico sloveno, 61113 Ljubljana, Hubadova 4, SLO

IZVLEČEK

Objava o delovanju Antona Klodiča viteza Sabladoskega želi prikazati šolnika in deželnega šolskega nadzornika, ki ima nesporno veliko zaslug, da je bilo šolstvo na Primorskem v drugi polovici preteklega stoletja bolj slovensko kot v drugih slovenskih deželah. To je dosegel zaradi trdnega značaja, izredne razgledanosti in pravega rodoljubja. Največ zaslug si je pridobil na šolskem področju, ukvarjal pa se je še tudi s pisanjem strokovnih razprav in pisateljstvom.

Anton Klodič se je rodil 10. novembra 1836 v Klodičih v Beneški Sloveniji. Oče Valentin je bil kmet in gostilničar, mama Ana rojena Sabladoski. Mamin oče Aleksander je bil oficir Napoleonovega poljskega polka, imenovanega Rajske. Po Napoleonovem padcu je Anin oče ostal v Benečiji, se poročil in živel v Štandrežu. Imel je dva otroka, sina Josipa, ki je postal duhovnik, in hčerko Ano, ki se je poročila s Klodičem. Sin Anton je že od rane mladosti, ko mu je bilo štiri leta, veliko časa preživel pri stricu Josipu Sabladoskem, duhovniku na Livku. Stric mu je veliko pomagal pri nadaljnjem šolanju¹.

Anton je v Kobaridu obiskoval trivialko, kjer je že v 14. stoletju delovala župnijska šola² in se v času terezijanskih reform razširila v trivialko. Po zaključenem začetnem šolanju je odšel na goriško gimnazijo, kjer je

leta 1855 maturiral³. Poučevali so ga znani profesorji Matija Pirc⁴, Andrej Marušič⁵, Matej Hladnik⁶ in drugi. Na željo staršev je stopil v goriško semenišče, a je že po dveh letih izstopil. Odločil se je za študij jezikoslovja in je odšel na Dunaj, kjer je leta 1861 končal študij klasične filologije. Najprej se je odločil za profesuro in je v letih 1861/62 poučeval na graški višji gimnaziji. V Gradcu se je tudi poročil, a sta mu žena in eden od sinov kmalu umrla. Jeseni leta 1862 je zapustil Gradec in odšel za profesorja v Split, toda le za eno šolsko leto. Že naslednje leto poučuje na mestni gimnaziji v Trstu, kjer je ostal do šolskega leta 1866/67⁷. Od leta 1867 pa je poučeval na gimnaziji v Gorici⁸. S posebnim veseljem je poučeval in proučeval grščino in je v času službovanja v Gorici spisal italijansko - grško slovnico⁹.

Kmalu je zaslovel kot prizadeven profesor in velik

1 Primorski slovenski biografski leksikon, 8. snopič, str. 67, Gorica, 1982, Goriška Mohorjeva družba, Slovenska Enciklopedija, 5. zvezek, stran 103.

2 Hitzinger, Aussug aus Urkunden über das Capitel von Cividale, MHVK 1856, str. 9.

3 Jahresbericht des k.k. Ober- und Untergymnasium in Görz 1855.

4 Matej Pirc/z/, priimek je pisan s c ali z.

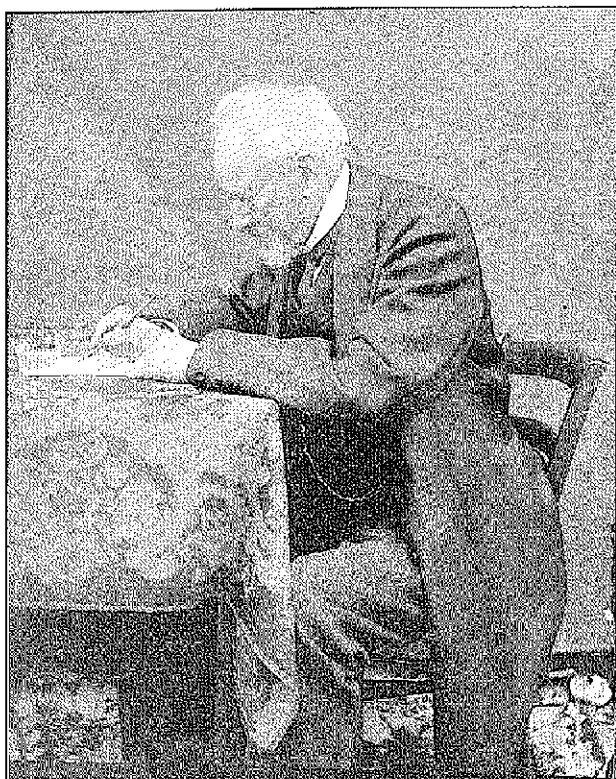
5 Andrej Marušič, r. v Štandrežu 1828, u. v Gorici 1898, narodni buditelj in publicist. Leta 1851 posvečen v duhovnika, poučeval verouk in slovensščino na goriški gimnaziji.

6 Matej Hladnik, r. 1806 v Trebčah pri Črnem vrhu nad Idrijo. Osnovno šolo končal v Idriji, višjo gimnazijo z licejem v Ljubljani in bogoslovje v Gorici. Leta 1832 poučeval na zgleadni šoli v Gorici in lepopisje in slovensščino na goriški gimnaziji.

7 Programm des k.k. Gymnasiums und Jahresbericht des k.k. Staats-Gymnasiums in Trieste 1866/67.

8 Jahresbericht k.k. Unter-Gymnasiums in Görz 1867.

9 Janko Leban, dvorni svetnik Anton Klodič vitez Sabladoski, UT 1914, št. 10, str. 1-2.

Anton Klodič vitez Sabladoski okoli leta 1910 (foto last g. Nede Jež, pravnukinje A. K.).

Slovenec. V Gorici se je vključil v slovensko javno življenje. Izvolili so ga za predsednika Čitalnice, sodeloval pa je tudi pri ustanovitvi kmetijske šole¹⁰. Zaradi svoje široke razgledanosti v razvoju šolstva je bil 13. junija 1869 imenovan za člana deželnega šolskega sveta in je postal okrajni šolski nadzornik za Goriško in Gradiščansko. Nadzoroval je osnovne in srednje šole ter učiteljišča. Naslednje leto se je njegovo nadzorništvo razširilo na šole v Istri in Poreču. Tako je nadzoroval slovenske in hrvaške šole¹¹. Pod avstroogrsko politično oblastjo so bile dežele Goriško-Gradiščansko, Trst z okolico in slovenski del Istre. Slovenci so tu živeli skupaj z Italijani in Furlani na Goriškem ter z Italijani in Hrvati v Istri in okolici Trsta, medtem ko je bilo drugih narodnosti malo.

V tem obdobju po sprejetju državnega osnovnošolskega zakona leta 1869 je bilo nadzorovanje šol zelo

zahtevno. Potrebno je bilo organizirati in preurediti šole po novi šolski zakonodaji. Klodič je nadzoroval tudi italijanske šole v Trstu in okolici ter slovenske v Gorici. V programu je imel v Istri odpreti 70 novih šol, a mu je tedanji c. kr. namestnik De Pertis to prepovedal oziroma ni dovolil. Kratko dveletno nadzorniško delovanje na območju Trsta, Istre in Goriške je moral prekiniti in je leta 1871 odšel v Gradec za nadzornika Štajerske na mesto upokojenega profesorja in dolgoletnega deželnega šolskega nadzornika za Štajersko viteza dr. Franca Močnika¹². Prav tako je bila njegova naloga na Štajerskem preureditev in organizacija osnovnega šolskega

MATERIN BLAGOSLOV

IGRA S PETJEM

SPISAL

ANTON KLODIČ

V TERSTU

TISK. B. APPOLONIO

1878.

Naslovnica igre Materin blagoslov.

10 V Gorici je bila leta 1869 ustanovljena najprej srednja kmetijska šola, kasneje nizja s slovenskim in italijanskim oddelkom do 1879, ko sta se oddelka osamosvojila. K šoli je spadalo tudi poskusno zemljišče, drevsnica, trsnica, čebeljnjak, murvni nasad in svilopreja. Leta 1912 so šolo spremenili v dveletno zimsko šolo, poleti pa so prirejali kmetijsko-gospodinjске tečaje. Šola je delovala do leta 1915. Ob 100-letnici leta 1969 pa so odprli srednjo kmetijsko šolo.

11 PSBI, 8. snopič, str. 67.

12 Franc Močnik, r. 1814 v Cerknem, u. v Gradcu 1892, matematik in pisec učencov, v letih 1869 do 1871 deželni šolski nadzornik za Štajersko. Prizadeval si je za izobraževanje učiteljev, ustanavljanje šol ter za izboljšanje gmotnega položaja učiteljev na Kranjskem in Štajerskem. Dosegel je uvedbo več ur slovenskega pouka v tedanjih pretežno nemških osnovnih šolah.

T. II. A.

Lehrplan für ungetheilte einlässige Volksschulen.
Razdelitev učn. po urah in tedeh v nerazdeljeni enorazredni ljudski šoli

Kl. / Šol. leto	I. Abtheilung / 1. letnik		II. Abtheilung / 2. letnik		III. Abtheilung / 3. letnik		IV. Abtheilung / 4. letnik	
	Wochentage	Stunden	Wochentage	Stunden	Wochentage	Stunden	Wochentage	Stunden
1. Kl.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
2. Kl.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
3. Kl.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.
4. Kl.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

Anmerkung: Die Festlegung und auch die hauptsächliche Vertheilung der Lehrgegenstände ist nach dem Ermessen der Landes-Schulbehörden zu bestimmen.

Učni načrt za osnovne šole v štirih jezikih.

šolstva in učiteljskih. Na podlagi organizacije novega sistema je uvidel veliko potrebo po učnem načrtu, po katerem naj bi šole delovale bolj enotno in skladno z zakonom. Tako je pripravil veliko delo Normalni učni načrt¹³. Ta načrt je sprejel štajerski deželni šolski svet na svoji seji 27. marca 1873. Uvod k načrtu ima datum 31. maj 1873, ko so ga uradno podpisali v Gradcu. To delo, ki je zahtevalo veliko razgledanost in Klodičovo vztrajno dejavnost na področju šolstva za vse avstrijske dežele, je štajerski deželni šolski svet natisnil leta 1874. Načrt je bil poslan tudi na dunajsko razstavo leta 1873, ki ga omenja tudi dr. Adolf Ficker¹⁴ v svojem poročilu. Klodičev načrt je pregledala skupina strokovnjakov ter ugotovila, da je primeren za vso državo, ter so ga natisnili v zbirki zakonov Handbuch der Reichsgetetze und Verordnungen 1878¹⁵. Rokopis je imel tudi "Raz-

jasnila in splošne opombe". Na podlagi tega Klodičevega dela so potem za razne dežele izdali posebne učne načrte. Tako je bil za Primorsko izdelan učni program pod naslovom Lehrplan für Volksschulen, veröffentlicht in Folge der Erlasses des Praesidiums der k.k. Landesschulbehörde für das Küsteland¹⁶, v štirih jezikih: slovenskem, italijanskem, nemškem in hrvaškem¹⁷. Po izidu Klodičevega učnega načrta je prišlo do nekaterih sprememb. Po šolski noveli z 2. maja 1883 so načrt izdelali ponovno na podlagi istega odloka z naslovom Lehrplan für die Volksschulen des Küstlandes 1889, tudi v štirih jezikih. Učni načrt za Primorsko je izšel v šolski zalogi na Dunaju v dveh zvezkih. Prvi je izšel leta 1889, drugi pa leta 1891 ta

Lehrpläne für Volksschulen,

veröffentlicht in Folge Erlasses des Praesidiums der k. k. Landesschulbehörde für das Küsteland vom 12. August 1878, Zahl 55

Piani d'insegnamento per le scuole popolari, pubblicati per ordine della Presidenza delle autorità scolastiche provinciali del Litorale in data 12. Agosto 1878, Nr. 55

Učni načerti za ljudske šole,

izdani v skladu z ukazom predsedstva deželnih šolskih oblastej za Primorje od dne 12. avgusta 1878, št. 55

Učevne osnove za pučke škole,

izdane v skladu z odlokom predjedstva o k. k. pokrajinskih šolskih oblasteh za Primorje od dne 12. avgusta 1878, št. 55

Wien. — Vienne. — Ne-Dunaj. — U-Bech. k. k. Schulerbehörde — Franz J. S. Bruckner in Wien — C. G. C. Hofmann in Graz — C. G. C. Hofmann in Graz

Razdelitev učne snovi.

13 Normalienplan für Volksschulen unter Mitwirkung von Fachmännern verfasst von A.K., Graz 1873.
14 Adolf Ficker, Bericht über österreichisches Unterrichtswesen II. del 1873. Anton Klodič. V. Slovensches Schulwesen, Bericht von Landesschul-inspector A.K. in Graz, str. 538-560.
15 Handbuch der Reichsgetetze und Verordnungen 1878, str. 216-350 in je z ministrskim odlokom 18. maja 1874, št. 6549, stopil v veljavo.
16 Lehrplan für Volksschulen... 10. avgusta 1878, Z. 5323
17 Izšel je v Schulbücher verlag, Wien, fol 242.

del je imel načrt za meščanske šole in pojasnila. V tej izdaji so se ohranili nekateri neprimerni izrazi, ki pa so jih izpustili v drugi izdaji leta 1896, ki obsega 334 strani. Ta izdaja ima ves učni načrt za osnovne in meščanske šole v eni knjigi. Delo je bilo zlasti mladim učiteljem kašipot in so ga uporabljali pri svojem vsakodnevnem učenju. Po teh učnih načrtih in raznih spremembah in dopolnilih je v tem času prišlo šolstvo na tisto stopnjo razvoja, "ki je na ponos in čast dežele Goriške, kajti tu imajo narodno šolo že od začetka".

Delo ne vsebuje le suhih učnih načrtov, ampak je praktično zaradi dodatnih pedagoško-didaktičnih metod, ki so neprecenljive vrednosti za učitelja. Klodičev učni načrt je nastal s sodelovanjem najboljših primorskih učiteljev. Klodič je spise pregledal, popravil, uredil in se nato izdelal načrt.

Poleg učnega načrta za 6., 7. in 8. razred c. kr. splošne ljudske in meščanske šole za deklice v Trstu in poleg splošnih opozoril obsega delo splošna pojasnila, kako naj učitelj pri pouku postopa.

Pojasnila so razdeljena na:

- materni jezik-slovenščina, nazorni pouk, branje, slovnica, pismene vaje, pravopis,
- pisanje,
- pouk v drugem deželni jeziku,
- računstvo,
- geometrija,
- prirodoznanstvo: 1. prirodopis,
2. prirodoslovje in kemija,
- navodila, kako poučevati prostoročno risanje v osnovnih in meščanskih šolah¹⁸,
- petje,
- telovadba (s slikami),
- ženska ročna dela (s slikami),
- kako poučevati v šolah, razdeljenih na oddelke,
- nadaljevalni pouk,
- sklep.

Pedagoški časopis Popotnik¹⁹ je k oceni Klodičevega učnega načrta zapisal: "... mi učiteljstvo opozarjamo na to knjigo, s prepričanjem, da nam bo vsak, kdor si jo je bil omislil, za to hvaležen".

Skozi ves učni načrt je viden poudarek na slovenskem jeziku, zavzemal se je za nazorni pouk, vključevanje učencev v življenjsko okolje in s tem razvijanje njihovih sposobnosti. Vedel je, da je potrebno učiteljem

pomagati in jih spodbujati tudi pri sestavljanju in izdelovanju učil, kar je posebno poudarjal na raznih tečajih in kot deželni šolski nadzornik in svetovalec na učiteljskih konferencah. Prav v ta namen je organiziral tri deželne učiteljske konference z razstavo učnih pripomočkov in ročnih del učencev. Na vseh treh konferencah je bil Anton Klodič slavnostni govornik, govoril je v slovenskem in italijanskem jeziku. Goste in udeležence konference pa je vedno pozdravil v treh jezikih, slovensko, nemško in italijansko.

Na prvi učiteljski konferenci leta 1875²⁰ je prikazal razvoj osnovnega šolstva od začetkov do leta 1874. Statistični podatki za leto 1868, objavljeni v letnem poročilu ministrstva za uk in bogočastje za leto 1870²¹, zajemajo celotno področje Primorske, to je Goriško-Gradiščansko, Istro in Trst.

Glavnih šol je bilo tedaj na tem območju	24,
farnih	23,
trivialk	212,
zasilnih	128.

Skupaj je bilo šol 387 za šoloobvezne otroke. Nedeljsko-ponavljalnih šol je bilo 228.

Po učnem jeziku so bile primorske osnovne šole razdeljene tako:²²

s slovenskim učnim jezikom	169 šol,
z italijanskim učnim jezikom	114 šol,
z nemškim učnim jezikom	3 šole,
dvojezične nemško-slovenske	9 šol,
dvojezične nemško-italijanske	24 šol,
dvojezične slovensko-italijanske	68 šol.

Ob pregledu teh podatkov pomislimo ob 68 slovensko - italijanskih dvojezičnih šolah. Netočnost podatka iz leta 1868 pokaže ugotovitev, da dunajski statistik ni navedel posebej hrvaških šol v Istri in jih je očitno prištel k slovenskim. Te dvojezične šole so morale po vsej verjetnosti biti po Istri in torej hrvaško-italijanske. Ob teh številkah bi zapisali poročilo učitelja Antona Lešana²³, ki poudarja, da je napredek šolstva na Primorskem prav gotovo zasluga deželnega šolskega nadzornika Antona Klodiča, saj je povsod, kjer je ta deloval, šolstvo lepo napredovalo, še zlasti šole s slovenskim učnim jezikom.

Zanimivo sliko pokaže pregled učnega osebja, ki je v velikem številu pripadalo duhovskemu stanu:

18 Ministrska odredba 6. maja 1874, št. 5815.

19 Popotnik 1891, št. 12, str. 19.

20 Rede zur Eröffnung der Landeslehrerconferenz in Görz 1875.

21 Jahresbericht des k.k. Ministerium für Cultus und Unterricht für 1870. Wien 1871, priloga 58-59.

22 Anton Klodič-Sabladoski, Zur geschichte des Schulwesens in Görz und Gradišca, Österreichische-ungarische Revue, Wien 1902, str. 108.

23 Anton Lešan - Mozirski, Razstava učnih pripomočkov in deželna učiteljska konferenca v Gorici, Slovenski učitelj 1875, str. 327.

Učno osebje	duhovniki	laiki	skupaj
ravnatelji	15	11	26
nadučitelji	10	11	21
katehetje	163	-	163
učitelji na glavnih šolah	2	78	80
podučitelji na glavnih šolah	1	38	39
učitelji na trivialkah	155	108	263
podučitelji na trivialkah	1	29	30
skupaj	347	275	622

PRVA

UČNA RAZSTAVA

G o r i c i

1875.

Poročilo

RAZSTAVNEGA ODBORA.

V GORICI

1876.

Zal. „Razstavní odbor; — nastanil K. Malling.

Od 622 moških in 347 duhovnikov in redovnikov je bilo 275 laikov. Nekoliko ravnovesja med cerkvenimi in posvetnimi šolniki so ustvarile učiteljice. Teh je bilo 169, in sicer:²⁴

48 redovnic - 34 učiteljic in 14 podučiteljic,

121 posvetnih - 82 učiteljic in 30 podučiteljic.

Na drugi učiteljski konferenci²⁵ leta 1884 je Klodič v prikazu razvoja šolstva od 1875 do 1884 ugotovil, da je naraslo število šol na 213 s 142 učitelji in da je šolo obiskovalo že 53,5% šoloobveznih otrok. Do leta 1883 pa se je obisk dvignil na 79%²⁶. Z večjim številom šoloobiskujočih otrok se je povečalo tudi število šol, izboljšalo se je materialno stanje in opremljenost šol. Skrbeli so tudi za razne tečaje, zlasti kmetijske, in so v tem obdobju imeli kar 109 tečajev in na 27 šolah uredili šolske vrtove, na katerih so učence uvajali v pouk kmetijstva.

Na tretji učiteljski konferenci leta 1894²⁷ pa je Anton Klodič govoril o morali in veri. Po njegovem sta morala in vera potrebni in važni pri vzgoji, seveda pa morata biti združena, ker meni, da morala brez vere nima smisla. Nadalje navaja, da morajo učitelji in duhovniki sodelovati. Klodič je zapisal: "Šola mora otrokom njihove telesne in duševne moči s takim uspehom razvijati, krepiti, utrditi, da jim bode odraslim, kakor veleva postava, značaj trden in čist, vera neomahljiva, da jim bode mogoče zajemati državi, družini in sebi na korist iz zaklada pridobljenega znanja, da se navadijo ljubiti svojo domovino, da bodo polni ljubezni do svojih rojakov in prešinjani s čutom vzajemnosti in skupnosti..."²⁸.

Ta govor je bil preveden v slovenski, nemški in hrvaški jezik. Vsi trije govori z opisom in potekom deželnih učiteljskih konferenc so izšli v posebnih brošurah, nekateri tudi prevedeni v italijansčino in nemščino.

Prva učna razstava v Gorici 1875.

DUNAJSKA RAZSTAVA LETA 1873

Omenili smo že, da je predlagani učni načrt bil predstavljen na dunajski razstavi leta 1873. V knjigi Bericht über das österreichische Unterrichtswesen piše deželni šolski nadzornik Anton Klodič o zgodovini slovenskega narodnega šolstva po izidu Splošne šolske naredbe leta 1774, ko so pričeli odpirati na vaseh trivialne, v večjih krajih pa glavne šole. Večji del govori o jeziku in pravi, da se je izboljšano šolstvo imenovalo "nemško šolstvo in nova naredba je bila nemška, učne in pomožne knjige so bile nemške". To pač ni pomenilo izboljšanja šolstva, saj je pred razglasitvijo novega šolskega zakona veljalo načelo "nemščina se mora vedno bolj razširjati, pa tudi na druge deželne jezike se mora skrbno ozirati,

24 Jahresberichr. des k.k. Ministerium ... 1870, Wien 1871, priloga 58-59.

25 Rede zur Eröffnungen der zweiter Landeslehrer-conferenz in Görz 1884.

26 PSBL, 8. snopič, str. 67.

27 Rede zur Eröffnungen der dritten Landeslehrer-conferenz in Görz 1894.

28 Prva učna razstava 6-7.

29 Anton Klodič, Slovenisches Schulwesens, Bericht von Landesschul-inspector... str. 538-560.

Vsekakor moramo omeniti tudi ustanavljanje pripravnic za učitelje, ki so jih začeli odpirati po letu 1869. Goriški deželni šolski svet je 16. januarja 1874 sklenil ustanoviti dve pripravnici: v Kobaridu za slovenski, v Tržiču za furlanski del dežele. Z ministrskim odlokom³⁵ so kobariško pripravnico septembra 1897 preselili v Sežano, a so že leta 1900 v Kobaridu ustanovili novo pripravnico³⁶, ki je delovala do ustanovitve tolminske pripravnice. Kobariška pripravnica za učiteljska je vzgojila veliko število učiteljev in učiteljic, ki so bili razkropljeni po vsej deželi. Ob šolskih počitnicah pa so se vračali domov. Vsako leto so počitnice zaključili z veliko veselico, ki je bila za tolminski okraj izredni dogodek. Veselica je bila skoraj vedno pod pokroviteljstvom deželnega šolskega nadzornika Antona Klodiča, ki je v Kobaridu z družino preživljal del velikih počitnic. Takega pokroviteljstva v drugih okrajih niso imeli in to je bilo Kobaridcem v ponos ter so smatrali učiteljske prireditve za neko posebno odlikovanje njihovemu "najbolj narodnemu trgu". Klodič je bil v posebno intimnih zvezah s Kobaridom. Kot vdovec se je poročil s sestro pesnika Pagliaruzzija-Krišana iz Kobarida. Tu se je seznanil tudi s pesnikom Gregorčičem. Ko je pesnik Krišan umrl, je Klodič izdal leta 1887 prvi zvezek njegovih poezij, leta 1895 v Gabrščkovi Slovanski knjižnici drugi zvezek in naslednje leto tretji zvezek.

STROKOVNO DELO

Leta 1896 je izšlo Klodičevo delo Bericht des k.k. Landesschulinspector, über die Einrichtung der mit den Volksschulen verbundenen Fortbildungscourse im gebiet Görz - Gradisca. V delu piše o položaju šol, kakršen je bil ob nastopu službe deželnega šolskega nadzornika v deželi Goriška-Gradiščanska, o izpopolnjevalnih kmetijskih tečajih, o tečajih za razne stroke, zlasti za žensko mladino, in tečajih za otroške vitnarice.

Pomembno in obsežno je tudi delo Zur geschichte des Schulwesens in Görz und Gradisca, ki je izšlo leta 1902, ko je šel šolnik Klodič v pokoj.

V navedenem delu so poročila o položaju šol, statistike o šolah, učiteljih in učencih.

O šolniku Antonu Klodiču so mnogi pedagoški časopisi v tem obdobju prinašali same pohvalne ocene. Učiteljski tovariš³⁷ je zapisal: "Pod Klodičevim vodstvom, ljudsko šolstvo na Goriškem sveti pred vsakim drugim na Slovenskem, kajti tu imamo narodno šolo že od prvega početka, a učiteljstvu se ni bilo nikdar boriti s kakimi nemškutarskimi nadzorniki."

Andrej Gabršček³⁸ je zapisal: Njega moramo zahvaliti za ogromen napredek našega šolstva, kajti v njem smo našli iskrenega podpornika, ne zaviralca." Tudi Ivan Grafenauer³⁹ je poudaril: "V glavnem je bila njegova zasluga, da je bilo do prevrata naše šolstvo na Primorskem, tudi srednje, bolj slovensko kot pa na Štajerskem in Kranjskem, o Koroskem ne da bi govoril."

Okoli leta 1867 se je mnogo govorilo o gradnji predilske železnice in to je bil povod, da je Klodič spisal igro v verzih Novi svet leta 1868, ki jo je pozneje predelal in ji dal naslov Materin Blagoslov⁴⁰.

Po snovi čisto romantično je zadnje njegovo epsko delo Livsko jezero⁴¹, o življenju srednjeveških vitezov in njihove ljubezenske pustolovščine, in sicer med Čedadom in Sočo, med Kukom in Matajurjem, kjer je nekdaj baje bilo jezero.

Klodič pa se je ukvarjal tudi s proučevanjem dialekta svoje ožje domovine. V Gradcu se je seznanil z znanim slavistom Baudouinom de Courtenayem⁴², ki se je kasneje naselil v Gorici in raziskoval slovenske govore v njeni okolici, posebno še tiste, ki so bili najbolj povezani s furlanskim govorom. Baudouinu je mnogo pomagal Anton Klodič, ki ga je, po besedah znanstvenika⁴³ "ljubeznivo seznanil z rokopisno razpravo o govoru beneških Slovencev". To delo je Klodič pripravil za Miklošiča, da bi ga uporabil v svoji primerjalni slovnici. Ko je Baudouin prebral Klodičevo razpravo, je avtorju predlagal, da jo objavi. Razprava je bila objavljena v prilogi h knjigi I. I. Sreznjevskega "Frijskije slavjane"⁴⁴. Ko je razprava izšla, je Baudouin napisal oceno, v kateri je opozoril na vrsto njenih pomanjkljivosti ter poudaril:⁴⁵ "Po njegovi razložitvi si je možno ustvariti dovolj jasne pojme o značilnih črtah narečja, ki ga opisuje."

35 Johann Markelj, Geschichte der k.k. Lehrerbildungs-Anstalt in Capodistria, Capodistria 1900, str. 58 (15. september 1897, št. 22867).

36 Rado Bednarik, Razvoj slovenskih srednjih šol na Goriškem, Izvestje državnih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom za šol. leto 1954/55, Gorica 1955, str. 8.

37 UT 1895, str. 395, Soča 1895, št. 45.

38 Andrej Gabršček, Goriški Slovenci, Ljubljana 1932, I. del 390-391, II. del 67, 306, 442.

39 Ivan Grafenauer, SBL 1932, str. 46, Karol Glaser, Zgodovina slovenskega slovstva, IV. zvezek, str. 324.

40 Anton Klodič, Materin Blagoslov, Trst 1878, ponatis 1895.

41 Anton Klodič, Livsko jezero, Gorica 1912.

42 PSBL I., str. 47-48.

43 Iskra V. Čurkina, I. A. Baudouin de Courtenay in Slovenci, Goriški letnik 4/5, 1977/78, Zbornik Goriškega muzeja.

44 Delo je izšlo v Peterburgu leta 1878.

45 Goriški letnik 4/5, 1977/78, str. 123.

Za znano publikacijo *Die österreichische-ungarische Monarchie in Wort und Bild* je Klodič v nemščini napisal razpravo o slovenskem jeziku in slovstvu v Trstu in Istri⁴⁶. V njej je kot prvi poročal o glagolskih listinah v župnijskem arhivu v Dolini pri Trstu⁴⁷.

Svoji profesorski stroki je posvetil dvoje spisov iz mlajših let; leta 1865⁴⁸ v latinščini pisano razpravo o Horacu in grško gramatiko v italijanščini⁴⁹.

Anton Klodič vitez Sabladoski je bil mož trdnega značaja, poštenjak, zgled pravega rodoljuba, izredno razgledan in zaveden Slovenec. Bil je priljubljen in znan po vsej Primorski, kar so mu priznavali tudi vladni krogi na področju razvoja šolstva. Zanj lahko rečemo, da je bil najprej dober šolnik in šele nato pisec strokovnih razprav, pisatelj in pesnik. Največ zaslug si je prav gotovo pridobil na šolskem področju, za kar so mu ponujali italijanski red za zasluge, pa ga je odklonil, prav tako srbskega⁵⁰; leta 1897 je dobil viteški naslov, prevzel ga je po svojih prednikih Sabladoskih. Ob upokojitvi mu je cesar podelil naslov dvornega svetnika in ga odlikoval z redom železne krone III. razreda. Občina Standrez pri Gorici pa ga je leta 1896 imenovala za častnega občana. Umril je 15. februarja 1914 v Trstu, star 78 let.

Na zaključku bi omenila, da je bilo delovanje šolnika Klodiča na področju zahodne Slovenije zelo zahtevno, ker so na tem slovenskem ozemlju Slovenci že od nekdaj živeli skupaj z drugimi narodnostmi (italijani

in Furlani) ter se skupaj z njimi, a hkrati tudi samostojno borili za šolstvo v svojem jeziku. Vse narodnosti razen Furlanov so se borili za šolstvo v svojem jeziku. V prizadevanjih in uspehih za doseg pravic šolanja v maternem jeziku so prednjačili Italijani, takoj pa so jim sledili Slovenci. Slovenci in Italijani so se skupaj borili proti nemškemu učnemu jeziku. V tem skupnem boju so odigrali pomembno vlogo tudi slovensko-italijanske vzgojno-izobraževalne institucije, ki so včasih predstavljale tudi predstopnjo do izključno slovenskih oziroma italijanskih vzgojno-izobraževalnih ustanov.

Klara Gorjan je v študijskem letu 1979/80 imela zagovor doktorske disertacije o Antonu Klodiču Sabladoskem na Univerzi v Vidmu. V krajšem povzetku⁵¹ je zapisala: "Med beneškimi Slovenci je Anton Klodič Sabladoski eden najpomembnejših ustvarjalcev na področju slovenske kulture v prejšnjem stoletju. Njegova osebnost kakor tudi njegova dela pa doslej še niso našli pravega odmeva v zgodovini naše književnosti in v književni kritiki, da bi ga danes poznali in pravilno cenili za vse njegove zasluge. Zgodí se včasih, da njegovo ime sploh prvič slišimo. In kaj vemo o njegovem delu?"

Anton Klodič Sabladoski je s svojim delom Slovincem dokazal, da ni živel zaman. Njegovo delovanje je bilo v glavnem posvečeno napredku slovenskega življa predvsem v Benečiji in na Primorskem, zato smo dolžni, da mu posvetimo večjo pozornost in zanimanje.

RIASSUNTO

L'opera del pedagogo Anton Klodič cavaliere di Sabladoski nella Slovenia occidentale fu ardua e impegnativa, in questo territorio infatti gli sloveni convivevano già da secoli con altri popoli. Appena terminati gli studi di filologia, Klodič si tuffò nella vita pubblica slovena, che non abbandonò nemmeno dopo essere diventato provveditore agli studi delle province di Gorizia - Gradisca, di Trieste e della parte slovena dell'Istria, responsabile dell'istruzione nelle scuole slovene e croate. Nel 1871 subentrò a Franc Močnik in qualità di provveditore agli studi della provincia della Stiria. Con l'adozione nel 1869 della legge sull'istruzione elementare intuì la necessità di un programma d'istruzione che facesse operare le scuole in maniera più uniforme e consona alla legge. Compilò un programma di studi per il Litorale, che nel 1878 venne pubblicato in quattro lingue: sloveno, italiano, tedesco e croato. Klodič ha conseguito i suoi meriti maggiori in campo scolastico, anche per aver introdotto alcune ore di lezione in più della lingua materna.

46 Zur Literatur in Triest und Istrien. Slovenische Sprache und Literatur, Wien 1891.

47 PSBL. 8. snopič, str. 69.

48 Izšla v Trstu leta 1865 in leta 1867.

49 Grammatica Greca, Gorica leta 1870.

50 Fran Ilersič, Anton Klodič vitez Sabladoski, Ljubljanski zvon 1914, str. 191.

51 Klara Gorjan, Anton Klodič Sabladoski in njegov pomen za Slovence. Koledar Goriske Mohorjeve družbe za leto 1982, str. 78-82.